

(एकल) विधवा महिलाहरूको सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक अवस्था र संलग्नता सोलुखुम्बू जिल्ला, नेचा बेतघारी गा. वि. स. वडा नं. २ र ३ का विधवा महिलाहरूको समाजशास्त्रीय अध्ययन

मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको आंशिक आवश्यकता परिपूर्तिको लागि तयार गरिएको शोध-पत्र

प्रस्तुतकर्ता :

सोम प्रसाद कटेल

क्याम्पस रोल नं ४७४

रजिष्ट्रेसन नं ३९१५९-९१

त्रिभुवन विश्वविद्यालय

समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग

कीर्तिपुर, काठमाडौं

२०७३

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा समाजशास्त्र संकाय अन्तर्गत
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग
कीर्तिपूर, काठमाडौं

सिफारिस-पत्र

समाजशास्त्र विषयका छात्र सोम प्रसाद कटेलद्वारा प्रस्तुत “एकल (विधवा) महिलाहरूको सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक अवस्था र संलग्नता सोलुखुम्बू जिल्ला नेचा बेतघारी गा.वि.स. वडा नं. २ र ३ का विधवा महिलाहरूको समाजशास्त्रीय अध्ययन” विषयक शोध-पत्र मेरो निर्देशनमा तयार पार्नु भएको हो । शोध निर्देशकको हैसियतले यस शोध-पत्रलाई यस विभागको नियमानुसार अन्तिम मूल्याङ्कनका लागि सिफारिस गर्दछु ।

.....
डा. मिनादेवी उप्रेती

(शोध निर्देशक)

मिति : २०७३/११/

त्रिभुवन विश्वविद्यालय
मानविकी तथा समाजशास्त्र संकाय अन्तर्गत
समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग

स्वीकृती-पत्र

त्रिभुवन विश्वविद्यालय मानविकी तथा सामाजिक शास्त्र संकाय अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको स्नातकोत्तर तहको निमित्त सोम प्रसाद कटेलद्वारा तयार पारिएको “एकल (विधवा) महिलाहरुको सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक अवस्था र संलग्नता: सोलुखुम्बू जिल्ला नेचा बेतघारी गा.वि.स. वडा नं.२ र ३ का विधवा महिलाहरुको समाजशास्त्रीय अध्ययन” समाजशास्त्र विषयमा स्नातकोत्तर उपाधिको लागि उचित ठहरिएकोले स्वीकृति प्रदान गरिएको छ ।

शोधपत्र मूल्याङ्कन समिति

डा. मिनादेवी उप्रेती

शोध निर्देशक

डा. टिकाराम गौतम

बाह्य परिक्षक

प्रा. डा. तुल्सीराम पाण्डे

विभागीय प्रमुख

मिति: २०७३/११/०८

कृतज्ञता

प्रस्तुत अध्ययन त्रिभुवन विश्वविद्यालय समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग अन्तर्गत समाजशास्त्र विषयको आंशिक आवश्यकता परिपूर्ति गर्ने उद्देश्यले नेपाली समाजका एकल (विधवा) महिलाहरुको सामाजिक, आर्थिक तथा सांस्कृतिक अवस्था र संलग्नताको बारेमा शोध-पत्र तयार पारेको छु ।

यस अध्ययनलाई तयार पार्न अमूल्य सहयोग गर्ने शोध निर्देशक डा. मिनादेवी उप्रेतीज्यूबाट प्राप्त सुभावा, सल्लाह र निर्देशनका लागि उहाँप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु । यस शोध-पत्र तयार पार्ने क्रममा आफ्नो अमूल्य समय दिएर उचित सल्लाह र सुभावा दिई उत्प्रेरित गर्नुहुने विभागीय प्रमुख प्रा.डा. तुल्सीराम पाण्डे तथा सम्पूर्ण गुरुवर्गप्रति हार्दिक कृतज्ञता ज्ञापन गर्न चाहन्छु ।

अध्ययनको सिलसिलामा प्रश्नावलीको उत्तरको दिने क्रममा व्यस्तताका बावजुद पनि आफ्नो अमूल्य समय उपलब्ध गराई सहयोग गरिदिनु हुने नेचा बेतघारी गा.वि.स. वडा नं. २ र ३ का एकल (विधवा) महिलाहरुलाई हार्दिक धन्यवाद दिन चाहन्छु । साथै विभिन्न अध्ययन सामग्री जुटाउन प्रत्यक्ष वा अप्रत्यक्ष सहयोग गर्ने त्रिभुवन विश्वविद्यालय केन्द्रीय पुस्तकालयका कर्मचारीहरुप्रति हार्दिक धन्यवाद ज्ञापन गर्न चाहन्छु । त्यसै गरी यो शोध कार्य तयार पार्ने क्रममा विशेष सहयोग तथा सुभावा दिनुहुने काभ्रे बहुमुखी क्याम्पसका उपप्राध्यापक श्री डिल्लीप्रसाद भट्टराई, नेचा बेतघारी गा.वि.स.का सामाजिक परिचालक श्री कुलबहादुर बस्नेत तथा शुरुदेखि अन्त्यसम्म समय व्यवस्थापन गरी आवश्यक सल्लाह सुभावा र हौसला प्रदान गर्ने मेरो घर परिवारका सम्पूर्ण सदस्यहरुप्रति पनि हार्दिक आभार प्रकट गर्दछु ।

साथै यस शोध पत्रलाई मेहनतका साथ समयमा नै टाइपिङ कार्य सम्पन्न गरी अमूल्य सहयोग गर्नुहुने शुभ डिजिटल टेक्निकल सेन्टर नेचालाई हार्दिक कृतज्ञता व्यक्त गर्न चाहन्छु ।

सोम प्रसाद कटेल

समाजशास्त्र केन्द्रीय विभाग

त्रि.वि.कीर्तिपुर

विषय सूची

सिफारिस -पत्र

स्वीकृति -पत्र

कृतज्ञता

विषय सूची

तालिका सूची

अध्याय एक : परिचय

१-६

१.१ अध्ययनको पृष्ठभूमि

१

१.२ समस्याको कथन

५

१.३ अध्ययनको उद्देश्य

५

१.४ अध्ययनको महत्व

६

१.५ शोध ग्रन्थको संगठन

६

अध्याय दुई : पूर्व साहित्यको पुनरावलोकन

७-२५

२.१ पित्रसत्ता र महिलाको परिचय

८

२.२ विधवा महिलाका सामाजिक वा आत्मसम्मान सम्बन्धित पूर्व साहित्यहरूको

समिक्षा

१०

२.३ विधवा महिलाहरूको सामाजिक अवस्था

१३

२.४ विधवा महिलाहरूको आर्थिक अवस्था

१८

२.५ विधवा महिलाहरूको सांस्कृतिक अवस्था

१९

२.६ केही महत्वपूर्ण ग्रन्थ तथा लेखहरूको साहित्यिक पुनरावलोकन

२१

अध्याय तीन अनुसन्धान विधि

२६-३१

३.१ अध्ययन क्षेत्र छनोटको औचित्य

२६

३.२ अध्ययनको ढाँचा

२६

३.३ नमूना छनोट

२६

३.४ तथ्याङ्कका श्रोतहरू

२७

३.५ तथ्यांकको प्रकृति	२७
३.६ तथ्यांक संकलन विधि	२७
३.७ तथ्यांकको बर्गीकरण तथा सम्पादन	२९
३.८ तथ्यांकको प्रस्तुती तथा विश्लेषण	२९
३.९ तथ्यांकका सिमाहरु	२९

अध्याय चार : तथ्यांकको विप्लेषण तथा प्रस्तुतीकरण ३२-५७

४.१ सामाजिक अवस्था	३२
४.१.१ पारिवारिक विवरण	३२
४.१.२ जातजातिगत अवस्था	३३
४.१.३ श्रीमान्को मृत्यूको कारण	३४
४.१.४ विधवा हुंदा उत्तरदाताको उमेर	३५
४.१.५ उत्तरदाताहरुको शैक्षिक अवस्था	३६
४.१.६ उत्तरदाताहरुका छोराछोरीहरुको शैक्षिक अवस्था	३८
४.१.७ परिवारको प्रकृति	३९
४.१.८ परिवारको मूख्य व्यक्ति	४०
४.१.९ उत्तरदाताहरुको स्वास्थ्य स्थिति	४०
४.१.१० विधवा विवाह सम्बन्धी उत्तरदाताहरुको धारणा	४१
४.१.११ सामाजिक कृत्याकलापमा संलग्नता	४२
४.१.१२ निर्णायक भूमिका	४३
४.१.१३ समाजमा विधवाहरुको अवसर प्राप्ती सम्बन्धमा	४४
४.१.१४ विधवा हुने अवस्थाप्रति उत्तरदाताहरुको दृष्टिकोण	४५
४.२ आर्थिक अवस्था	४६
४.२.१ पेशागत स्थिति	४७
४.२.२ जग्गा जमिनको परिमाणको स्थिति	४८
४.२.३ आम्दानीका अन्य श्रोतहरु	४८
४.२.४ खर्च	४९
४.२.५ बचत	५०

४.२.६ आफ्नो जग्गाको उब्जनीबाट खान पुग्ने समय	५१
४.२.७ घरको किसिम	५१
४.२.८ आर्थिक सहयोग	५२
४.३ सांस्कृतिक अवस्था	५२
४.३.१ परम्परागत संस्कार प्रतिको धारणा	५३
४.३.२ धार्मिक कार्यमा संलग्नता	५३
४.३.३ समाजको व्यवहार	५४
४.३.४ अन्य र आफू प्रतिको फरक	५५
४.३.५ छोराछोरीको व्यवहार	५६
४.३.६ वैयक्तिक अध्ययन	५७
अध्याय पाँच : सारांश तथा निश्कर्ष	५८-६२
५.१ सारांश	५८
५.२ निश्कर्ष	६२
सन्दर्भ सामग्रीहरु	
परिशिष्टहरु	
परिशिष्ट १ अन्तरवार्ता प्रश्नावली	
परिशिष्ट २ अध्ययन क्षेत्रको नक्शा	

तालिका सूची

तालिका नं.	पृष्ठ
तालिका ४.१ परिवार संख्याको आधारमा उत्तरदाताको विवरण	३३
तालिका ४.२ जातिगत आधारमा उत्तरदाताहरु	३४
तालिका ४.३ उत्तरदाताहरुको श्रीमान्को मृत्यूको कारण	३५
तालिका ४.४ विधवा हुँदाको उमेरका आधारमा उत्तरदाताहरु	३६
तालिका ४.५ शैक्षिक अवस्थाको आधारमा उत्तरदाताहरु	३७
तालिका ४.६ उत्तरदाताका श्रीमानको शैक्षिक स्तर	३७
तालिका ४.७ उत्तरदाताका छोराछोरीहरुको शैक्षिक स्तर	३८
तालिका ४.८ परिवारको प्रकृतिका आधारमा उत्तरदाताहरु	३९
तालिका ४.९ घरको मुख्य व्यक्तिका आधारमा उत्तरदाताहरु	४०
तालिका ४.१० श्वास्थ्य स्थितिका आधारमा उत्तरदाताहरु	४१
तालिका ४.११ विधवा विवाह सम्बन्धी धारणाका आधारमा उत्तरदाताहरु	४१
तालिका ४.१२ सामाजिक संस्थाहरुमा संलग्न उत्तरदाताहरु	४३
तालिका ४.१३ निर्णय प्रक्रियामा संलग्न उत्तरदाताहरु	४४
तालिका ४.१४ सम्मानजनक अवसर प्राप्ती सम्बन्धमा उत्तरदाताहरु	४५
तालिका ४.१५ विधवा हुनुको अवस्थाको बारेमा उत्तरदाताहरु	४६
तालिका ४.१६ पेशागत अवस्थाको आधारमा उत्तरदाताहरु	४७
तालिका ४.१७ जग्गा जमिनको परिणामको आधारमा उत्तरदाताहरु	४८
तालिका ४.१८ खर्चका आधारमा उत्तरदाताहरु	४९
तालिका ४.१९ बचतको आधारमा उत्तरदाताहरु	५०
तालिका ४.२० आफुले उत्पादन गर्ने अन्नका आधारमा उत्तरदाताहरु	५१
तालिका ४.२१ उत्तरदाताहरुलाई आर्थिक सहयोग गर्नेहरु	५२
तालिका ४.२२ परम्परागत धारणाका आधारमा उत्तरदाताहरु	५३
तालिका ४.२३ धार्मिक कार्यमा संलग्नताका आधारमा उत्तरदाताहरु	५४
तालिका ४.२४ समाजबाट लाग्ने गरेको दोषका आधारमा उत्तरदाताहरु	५४
तालिका ४.२५ अन्य विधवा र आफूप्रति फरकका आधारमा उत्तरदाताहरु	५५